

Polityka jednego dziecka w Chinach a ludobójstwo dziewczynek

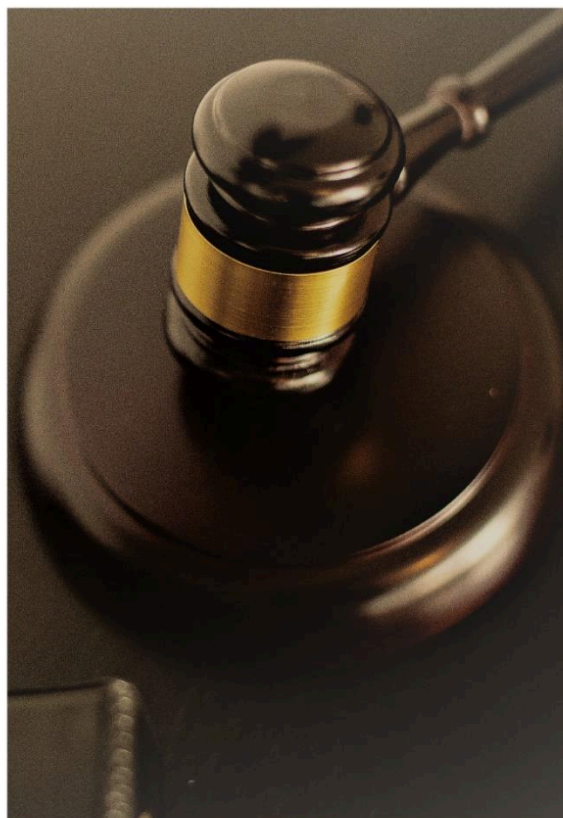
Opracowanie przygotowane
w ramach projektu:

*Efektywne prawo w efektywnym
państwie. Uwarunkowania lokalne
w kontekście globalnym,
wobec wyzwań XXI w.
w walce z przestępczością.*

Autor opracowania:
Dr Joanna Siekiera

FUNDACJA
INSTYTUT
PRAWA
USTROJOWEGO

Szczegóły na
www.ipu.org.pl

Spis treści

Wstęp	3
Dziewczynekobójstwo	4
Polityka jednego dziecka	6
Wnioski	8
Bibliografia.....	9

Wstęp

Działacze praw człowieka, dziennikarze, a wreszcie także naukowcy często mówią o 30 do 60 milionach „zaginionych dziewczętach” w Chińskiej Republice Ludowej (ChRL). Dzieci płci żeńskiej są zabijane jeszcze w łonie matki lub zaraz po urodzeniu przez same matki czy rodziny. Wynika to z kulturowego przyzwolenia oraz jawnej preferencji względem posiadania syna, pomocnego w gospodarstwie domowym czy rolnym. Sytuację także zaostrzyła panująca w kraju od dziesięcioleci represyjna polityka jednego dziecka.

Co ciekawe, obecnie naukowcy w Stanach Zjednoczonych i Chinach zaczęli wysuwać wnioski, iż wiele zaginionych dziewczynek mogło przeżyć, jednak nie zostało zarejestrowanych jako urodzone żywe¹. Celem niniejszej analizy jest ukazanie zjawiska problemu oraz jego wyjaśnienie prawne. Ludobójstwo dziewczynek to praktyka haniebna, choć prawnie zakazana, jednak dopuszczana w kręgu kulturowym, nie tylko Chin. Nazwa w języku angielskim to Female infanticide, co wzięło się od połączenia rzeczowników „infant” – dziecko, niemowlę oraz „genocide” – ludobójstwo. Jest to zatem celowe uśmiercanie niemowląt jedynie z tego powodu, iż posiadają one płeć kobiecą. Dodatkowo, w językach europejskich operuje się podobnym zwrotem „gynocide”, składającym się z członów „gyno-” (żeński) oraz „-cide” (zabójstwo)². Stąd takie działanie ma postać przestępstwa na tle płciowym, tzw. gender-based violence. Dziewczynekobójstwo jest zdecydowanie bardziej popularne niż dzieciobójstwo chłopców, a w niektórych krajach, szczególnie w Indiach i Chinach, ma poważne konsekwencje dla równowagi płci całej populacji. Szacuje się, że w Chinach jest obecnie o 33 milionów więcej mężczyzn niż kobiet. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest kwitnący handel dziewczynkami, które są porywane, aby być żonami i matkami³.

Powody tego są prawie zawsze kulturowe, a nie bezpośrednio religijne. Rola kobiety w tych wschodnich kulturach postrzegana jest bowiem jako służalcza ze względu na funkcję kobiet jako opiekunek i gospodyń domowych, podczas gdy mężczyźni w przeważającej mierze zapewniają rodzinom stabilność społeczną i ekonomiczną.

¹ S. Denyer, *Researchers may have 'found' many of China's 30 million missing girls*, "The Washington Post" (30.10.2016).

² BBC, *Female infanticide*: http://www.bbc.co.uk/ethics/abortion/medical/infanticide_1.shtml [dostęp 10.05.2021].

³ M. Józwiak, *Państwo karało za posiadanie potomstwa. Teraz próbuje zachęcić do powiększania rodziny* (23.07.2019), „Misyjne.pl”: <https://misyjne.pl/panstwo-karalo-za-posiadanie-potomstwa-teraz-probuje-zachecic-do-powiekszenia-rodziny/> [dostęp 10.05.2021]; *Pięć skutków chińskiej polityki jednego dziecka* „Newsweek” (3.11.2015).

Dziewczynkobójstwo

Dziewczynki, nie tylko w Chinach, zabijane są najczęściej z powodów finansowych. Można tu podać trzy główne powody: kwestia siły zarobkowej, potencjalnej emerytury oraz posagu. Odnośnie do pierwszego zagadnienia, to należy odnotować fakt, iż w państwach rozwijających się, właśnie jak ChRL, mężczyźni stanowią główny procent pracowników zarabiających, gdyż to oni mają największe szanse na zatrudnienie na rynku pracy. Nie decyduje tu wyłącznie czynnik ekonomiczny, gdzie oczywistym jest, iż pracownik płci męskiej zarabia o wiele więcej niż kobieta na tym samym stanowisku. Jednak to mężczyźni, w państwie rozwijającym się, nastawionym na rolnictwo i inne podstawowe dziedziny gospodarki, są w stanie proporcjonalnie wykonywać więcej pracy, tzw. „normy”. Przy braku jakichkolwiek standardów higieny pracy, kontroli zdrowia pracownika, przepracowywanie się, praca bez odpoczynku czy ze znikomymi przerwami na sen, nawet kosztem zdrowia czy utraty życia, nie stanowi niczego niewłaściwego prawnie czy kulturowo w Chinach⁴.

Kolejnym powodem, dla którego dzieci płci męskiej mają większy potencjał dochodowy, a tym samym jest znacznie mniej prawdopodobne, że zostaną zabite, jest kwestia potencjalnych emerytur. Otóż w wielu społeczeństwach rodzice polegają na swoich dzieciach, aby te opiekowały nimi się na starość. Dzieje się tak głównie w społeczeństwach, gdzie socjalne bezpieczeństwo ze strony państwa albo nie istnieje, albo źle, tj. niewystraszająco, funkcjonuje. Dodatkowo, powszechnym faktem jest, iż to kobieta opuszcza własną rodzinę, dołącza do rodziny męża, a tym samym przyczynia się do zabezpieczenia emerytalnego tamtej rodziny, a nie swoich własnych rodziców. W rezultacie zatem rodzice z synami uzyskują dodatkowe środki na starość, kiedy ich synowie żenią się, podczas gdy rodzice z córkami tracą „potencjalną emeryturę”. Stąd szczególnie biedni rodzice, w ośrodkach wiejskich, których nie stać na utrzymanie dużej rodziny, zabijają dzieci płci żeńskiej. Dziewczęta są uważane za wyczerpujące zasoby rodziny w dzieciństwie, nie przynosząc także później żadnych korzyści ekonomicznych⁵.

Wreszcie niektóre dziewczynki zabijane są, aby rodzina nie musiała płacić posagu po ślubie. W społeczeństwach wschodnich, zwłaszcza omawianym chińskim, ale także indyjskim, tradycją jest, że rodzice panny młodej dają posag panu młodemu oraz jego rodzinie. Ów ślubny dar składa się z dużej

⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie łamania praw człowieka w Chinach, a zwłaszcza w przypadku Liu Xiaobo (2010/C 305 E/03) Dz. U. UE C z dnia 11 listopada 2010 r.; M. Mól, *O prawach pracowniczych w Chinach*, „Publicystyka” (12.052008): <https://publicystyka.ngo.pl/o-prawach-pracowniczych-w-chinach> [dostęp 10.05.2021].

⁵ J. Jimmerson, *Female Infanticide in China: An Examination of Cultural and Legal Norms*, „Pacific Basin Law Journal” 1990/8(1).

ilości pieniędzy, a także innych wartościowych dóbr, jak tkaniny, meble czy zwierzęta rolne. Dla rodzin z kilkoma córkami może być to zatem poważne obciążenie finansowe.

Dodatkowo, nie można zapominać o kastowości społeczeństwa chińskiego oraz innych narodów w Azji południowo-wschodniej. Odcień skóry jest wyznacznikiem przynależności do danej klasy społecznej, a kiedy zatem rodzi się dziecko nieodpowiadające standardom jego czy jej rodziny, która zawsze chce piąć się w hierarchii społecznej w górę, wówczas naturalnym wyborem jest uśmiercenie takiego niechcianego członka rodziny.

Polityka jednego dziecka

ChRL ostatecznie porzuciła w 2016 r. politykę jednego dziecka egzekwowaną przez Partię Komunistyczną przez ponad trzy dekady, od 1977 r. Umożliwiono tym samym każdemu obywatelowi posiadanie dwojga dzieci. Nadal jednak istnieje powszechne zaniepokojenie opóźnionym wpływem wypaczonego wskaźnika płci na społeczeństwo, przy czym, jak podano we wstępie, liczba młodych mężczyzn znacznie przewyższa liczbę kobiet. Te demograficzne odkrycia rozwijają ogromne obawy społeczne, w tym związane z przestępczością.

Polityka jednego dziecka przełożyła się, i przez kolejne dekady wciąż będzie miała kluczowe przełożenie społeczne, na zaburzenie struktury demograficznej, wyludnienie populacji żeńskiej, wzrost przestępczości, w tym przestępczości seksualnej, przyzwolenie na dzieciobójstwo, maltretowanie i zabijanie dziewczynek (female infanticide)⁶, a także przymusową, choć nieoficjalną sterylizację kobiet. Kolejną prawną konsekwencją tejże polityki była legalizacja związków homoseksualnych w 1997 r. Władze Chin, świadome niedoboru populacji żeńskiej, zwłaszcza wśród społeczności wiejskiej, zdepenalizowały stosunki seksualne osób tej samej płci.⁷

Dzieciobójstwo płci żeńskiej istniało w Chinach od dawna, a choć polityka jednego dziecka przyczyniła się do problemu, nie spowodowała go. Owa rządowa linia sterowania populacją powstała celem utrzymania Chińczyków w trwałych, tj. dających się kontrolować, granicach. Amerykańska organizacja All Girls Allowed⁸ (dosłownie „wszystkie dziewczynki są dozwolone”) informowała, że politykę jednego dziecka egzekwowała armia 300 tys. urzędników⁹. Mowa tu zwłaszcza o utrzymaniu dogodnej liczby populacji nawet w obliczu klęsk żywiołowych, jak susza, powódź, szarańcza, a przez to i słabych zbiorów, czy wreszcie poprawy jakości życia całej ludności Chin. Zgodnie z wytycznymi rodzicom, którzy mieli więcej niż jedno dziecko, można było zgodnie z prawem obniżyć wynagrodzenie i odmówić dostępu do niektórych usług socjalnych. Warto tu przywołać szereg ustawowych wyjątków, gdzie zwłaszcza członkowie Partii Komunistycznej, zasłużeni urzędnicy mogli uzyskać zgodę na posiadanie więcej niż jednego dziecka. Także w skupiskach wiejskich, ze względu na pomoc na roli, łatwiej było zyskać pozwolenie na drugie dziecko, zwłaszcza przy założeniu, iż pierwsze dziecko miało

⁶ B.J. Lee, *Female Infanticide in China*, “Historical Reflections” 1981(8)/3; BBC, *Female infanticide*: http://www.bbc.co.uk/ethics/abortion/medical/infanticide_1.shtml [dostęp 10.05.2021]; S. Denyer, *Researchers may have ‘found’ many of China’s 30 million missing girls*, “The Washington Post” (30.10.2016).

⁷ United Nations AIDS, *Criminalization of same-sex sexual relationships decreasing* (7.10.2019): https://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2019/october/20191007_criminalization-same-sex-sexual-relationships-decreasing [dostęp 10.05.2021].

⁸ <https://www.allgirlsallowed.org/> [dostęp 10.05.2021].

⁹ Katolicka Agencja Informacyjna, *Chiny: 37 mln zabitych dziewczynek, ofiar polityki „jednego dziecka”*: <https://www.oaza.pl/cdz/index.php/it/seks-na-manowcach/974-37-mln-zabitych-dziewczynek.html> [dostęp 10.05.2021].

pewien poziom niepełnosprawności utrudniającej pomoc rodzinie przy gospodarstwie, było dziewczynką, co naturalnie przekładało się na jej ograniczoną pomoc fizyczną, czy wreszcie, gdzie rodzice także byli jedynakami, by niejako wynagrodzić danej rodzinie takowe ograniczenia. Także każda prowincja miała prawo dodawać własne wyjątki od rządowej regulacji, w tym, kiedy ojciec dziecka był rybakiem, a posiadanie drugiego dziecka, najlepiej płci męskiej, przyczyniłoby się do poprawy funkcjonowania gospodarstwa domowego oraz pracy na kutrze¹⁰.

Rząd chiński po wielu latach celowego zabijania dziewczynek przez własnych obywateli zaczął dostrzegać problem. Jednak wprowadzenie przepisów mających na celu ograniczenie procederu przyszło po dekadach, a wciąż trudno jednoznacznie stwierdzić, iż rozwiązano problem ostatecznie. Otóż chińskie prawo rodzinne wprowadziło zapis zabraniający dzieciobójstwo kobiet. Dodatkowo wzmocniono zapis stanowiący o ochronie kobiet oraz zakazie ich dyskryminacji, także w przypadku, kiedy matki decydowały się na zatrzymanie dziecka płci żeńskiej. Wreszcie w kwestii opieki zdrowotnej nad matkami Partia Komunistyczna wprowadziła zakaz ustalania płci dziecka podczas badań prenatalnych, celem nieprzesądzania o losie niemowląt płci żeńskiej ani niezachęcania do selektywnej aborcji¹¹.

¹⁰ J. Jimmerson, *op. cit*; B.J. Lee, *op. cit*.

¹¹ BBC, *Female infanticide*: http://www.bbc.co.uk/ethics/abortion/medical/infanticide_1.shtml [dostęp 10.05.2021].

Wnioski

Choć polityka jednego dziecka w Chinach skończyła się kilka lat temu, wzory i rozwiązania kulturowe nie znikną wraz z zakończeniem obowiązywania norm prawnych. Konsekwencje tego eksperymentu demograficznego Chińczycy będą odczuwać jeszcze przez kolejne generacje. Miliony nienarodzonych dziewczynek w wyniku aborcji czy zabójstwa dokonanego przez matkę czy najbliższego członka rodziny, państwowe kontrole ginekologiczne¹², zmiana modelu rodziny na 4:2:1, tragiczna sytuacja regionów zamieszkałych przez samych mężczyzn, a wreszcie gigantyczne wpływy z grzywien¹³ płaconych przez rodziców, którzy zdecydowali się na posiadania drugiego dziecka to najważniejsze skutki polityki jednego dziecka.

Regulacje rządowe miały na celu ograniczenie przyrostu naturalnego w Chinach. Teraz, w trzeciej dekadzie XXI w., gdy społeczeństwo chińskie się gwałtownie się starzeje, zasada „jedna para – jedno dziecko” została zniesiona. Współcześnie na gospodarstwo domowe przypada czterech starzejących się dziadków pod opieką dwóch pracujących dorosłych, którzy sami mają jedno dziecko. Polityka jednego dziecka, aborcje dzieci płci żeńskiej i masowe mordowanie nowo narodzonych dziewczynek zaprowadziły Chiny na krawędź demograficznego chaosu. Konsekwencje widać w każdej dziedzinie życia publicznego i prywatnego, a trwające przez dekady nieszczęście wielu rodzin przekształca się w dramat kolejnych pokoleń¹⁴.

¹² E. Rejman, *Przymusowe aborcje i pozwolenia na ciążę. Polityka jednego dziecka w Chinach* (26.05.2020) „Aleteia”: <https://pl.aleteia.org/2020/05/26/przymusowe-aborcje-i- pozwolenia-na-ciaze-polityka-jednego-dziecka-w-chinach/> [dostęp 10.05.2021].

¹³ „Najwyższa pojedyncza kara wynosiła 7,5 miliona yuanów, czyli 1,2 miliona dolarów. Została nałożona na filmowca Zhang Yimou i jego żonę, którzy zdecydowali się na trzecie dziecko.” *Pięć skutków chińskiej polityki jednego dziecka* „Newsweek” (3.11.2015).

¹⁴ M. Józwiak, *op. cit.*

Bibliografia

Literatura:

Denyer S., *Researchers may have 'found' many of China's 30 million missing girls*, "The Washington Post" (30.10.2016).

Jimmerson J., *Female Infanticide in China: An Examination of Cultural and Legal Norms*, "Pacific Basin Law Journal" 1990/8(1).

Lee B.J., *Female Infanticide in China*, "Historical Reflections" 1981/8(3).

Pięć skutków chińskiej polityki jednego dziecka „Newsweek” (3.11.2015).

Rejman E., *Przymusowe aborcje i pozwolenia na ciążę. Polityka jednego dziecka w Chinach* (26.05.2020) „Aleteia”: <https://pl.aleteia.org/2020/05/26/przymusowe-aborcje-i-pozwolenia-na-ciaze-polityka-jednego-dziecka-w-chinach/> [dostęp 10.05.2021].

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie łamania praw człowieka w Chinach, a zwłaszcza w przypadku Liu Xiaobo (2010/C 305 E/03) Dz. U. UE C z dnia 11 listopada 2010 r.

Źródła internetowe:

All Girls Allowed: <https://www.allgirlsallowed.org/> [dostęp 10.05.2021].

BBC, *Female infanticide*: http://www.bbc.co.uk/ethics/abortion/medical/infanticide_1.shtml [dostęp 10.05.2021].

Jóźwiak M., *Państwo karało za posiadanie potomstwa. Teraz próbuje zachęcić do powiększania rodziny* (23.07.2019), „Misyjne.pl”: <https://misyjne.pl/panstwo-karalo-za-posiadanie-potomstwa-teraz-probuje-zachecic-do-powiekszenia-rodziny/> [dostęp 10.05.2021].

Katolicka Agencja Informacyjna, *Chiny: 37 mln zabitych dziewczynek, ofiar polityki „jednego dziecka”*: <https://www.oaza.pl/cdz/index.php/it/seks-na-manowcach/974-37-mln-zabitych-dziewczynek.html> [dostęp 10.05.2021].

Mól M., *O prawach pracowniczych w Chinach*, „Publicystyka” (12.05.2008): <https://publicystyka.ngo.pl/o-prawach-pracowniczych-w-chinach> [dostęp 10.05.2021].

United Nations AIDS, *Criminalization of same-sex sexual relationships decreasing* (7.10.2019): https://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2019/october/20191007_criminalization-same-sex-sexual-relationships-decreasing [dostęp 10.05.2021].